

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

включеності у спортивні та культурні заходи, а також стимулювання взаємодії зі своєрідними підрівнями.

Висновки та перспективи. Враховуючи ці фактори, реабілітаційні центри відіграють незамінну роль у житті дітей з особливими потребами та їх сімей, забезпечуючи їм необхідну підтримку, розвиток та інтеграцію у суспільство. Вони створюють умови для прориву бар'єрів та досягнення повноцінного життя, де кожна дитина має можливість розвиватися на всіх рівнях свого буття.

Соціально-побутова адаптація дітей з особливими потребами в умовах реабілітаційного центру є невід'ємною складовою їхнього розвитку та інтеграції у суспільство. Основні етапи цього процесу, такі як оцінка потреб дитини, розробка індивідуального плану адаптації, соціальна реабілітація, побутова адаптація та інтеграція у суспільство, спрямовані на створення безпечного та підтримуючого середовища для дітей з особливими потребами. Важлива роль реабілітаційних центрів полягає у наданні фізичної, психологічної та соціальної підтримки, сприянні соціальній взаємодії та комунікації, а також підготовці до інтеграції у загальноосвітні заклади та культурні заходи. Реабілітаційні центри грають незамінну роль у забезпеченні повноцінного розвитку та соціальної інтеграції дітей з особливими потребами, створюючи для них можливість розвиватися на всіх рівнях свого буття та бути активними учасниками суспільства.

Афанасьєва Н. В.

НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ НА ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Постановка проблеми. У процесі всебічного вивчення дітей, підлітків та дорослих із розладами мовлення розробляються та адаптуються методики обстеження стану психомоторних та сенсорні функції. На специфічних засадах логоритмічної роботи створюються диференційовані методики, практичні рекомендації щодо впливу на пацієнтів. Логоритміка, як одна з форм активної терапії, вирішує завдання комплексних реабілітаційних методик. Місце логопедичної ритміки в системі реабілітаційних методик розширюється і є потреба у створенні системи логопедичного виховання в Україні та за її межами. Логопедична ритміка розглядається нами як один із засобів корекційних заходів для дітей із мовленнєвою патологією [1; 3; 5]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дошкільному віці під час становлення спокійного та плавного мовлення у дітей виникають труднощі, тому основне провідне значення набуває музика. Вона легко, на інстинктивному рівні сприймається дітьми і завдяки простим засобам виразності полегшує завдання виправлення мовлення. Музика значно впливає на якість виконання рухів – так зазначали у своїх наукових розробках Л. Бегас, Х. Богрова, Г. Волкова, В. Галущенко, О. Григор'єва, М. Дубич; Л. Журавльова, О. Забара, З. Ленів, Л. Чеснокова [1; 3; 5; 6] та

інші. Вони зазначали, що логоритміка позитивно впливає на розвиток слуху, уваги, пам'яті, емоційно-вольової сфери і має на меті корегувати рухи, мовлення та поведінку дітей. Г. Волкова розглядає логоритміку як один із навчальних предметів, який забезпечує ефективний напрям у системі корекційно-розвивальної, реабілітаційної роботи, щодо подолання психомоторних і мовленнєвих порушень у дітей в умовах навчального закладу [2].

Перевага логоритміки, як ефективного засобу в роботі з розвитку мовлення, відображається у її багатофункціональності. Її можна використовувати у різних видах роботи: заняттях з розвитку мовлення, при ознайомленні з навколишнім світом, на заняттях з музики та фізкультури, режимних моментах, а також в повсякденному житті [1; 5].

Мета статті – розкрити зміст напрямків корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення на логоритмічних заняттях.

Виклад основного матеріалу дослідження Логоритміка – це система музично-рухових, мовленнєво-рухових та музично-мовленнєвих ігор та вправ, що здійснюються з метою логопедичної корекції.

Вітчизняні вчені, В. Гіляровський, Ю. Флоренська, Г. Волкова, Л. Журавльова, О. Забара, З. Ленів та ін. займалися проблемами використання логоритміки у дошкільних закладах. Вони досліджували теоретичні, методичні та практичні аспекти цього питання. Своєчасне оволодіння правильною, чистою мовою сприяє формуванню у дитини впевненості у собі, розвитку її мислення, комунікативних якостей. [2; 4]

Ритмічна організація є основою життя. Все, що нас оточує, живе за законами ритму. Зміна пір року, дня і ночі, биття серця, вікові процеси – все це та багато іншого підпорядковане певному ритму. За висловом Жака Далькроза, «ритм є рух матерії, логічно і пропорційно розподіленої у часі та просторі». Дані фізіології та психології доводять тісний взаємозв'язок слухових відчуттів із м'язовими. Великий російський вчений І.Сеченов зазначав, що слухове та м'язове сприйняття пов'язане з тимчасовими відчуттями. Невролог та психіатр В.Бехтерев, у своїй роботі «Значення музики в естетичному вихованні дитини з перших днів його дитинства», довів, що спочатку на маленьку дитину помітний вплив робить ритм, а потім звуковисотні поєднання і тембр музики, що звучить [2; 6]

Різні педагогічні системи надають великого значення ритмічному вихованню. У спеціалізованих дошкільних закладах для дітей із мовними порушеннями використовується низка методик, спрямованих на вирішення корекційних завдань.

Логоритміка – один із найважливіших методичних засобів. Вона тісно пов'язана і з ігротерапією, і з психогімнастикою, і з методикою музичного виховання в цілому. «Головне завдання логоритміки - виховання та розвиток почуття ритму через рух шляхом розвитку слухової уваги та поліпшення мови шляхом виховання ритму мови» [4; с.24-28]

Г. Волкова, у книзі «Логопедична ритміка» пише: «Найважливішим завданням, що визначає особливу значимість логопедичної ритміки як однієї з ланок логопедичної корекції, є формування та розвиток у людей з мовленнєвою патологією рухових здібностей як основи виховання мови, перевиховання та усунення». Логоритміка – це система вправ, завдань, ігор на основі поєднання музики та руху, музики та слова, музики, слова та руху, спрямованих на вирішення корекційних, освітніх та оздоровчих завдань.

В основі логоритміки лежить принцип використання ритму як стимулюючого фактора у розвитку рухової сфери. Огromне значення має і музика, тому що вона не просто супроводжує рухи, а є керівним початком.

Розвиваючи музичне сприйняття в дітей із порушенням промови, ми вчимо їх розуміти мову музики, сприймати засоби музичної виразності, які допомагають дітям точніше виконувати рухові завдання, необхідних виконання корекційної роботи. Організація занять логоритмікою вимагає знання основ логопедії та володіння інструментом. Тому такі заняття можуть проводити логопед та музичний керівник. А за належної підготовки – музичний керівник та вихователь. при занятті логоритмікою необхідно узгоджувати поставлені завдання та обраний для заняття матеріал із логопедом. У заняття з логоритміки включають різні види музичної діяльності дітей. Спів включає вправи та співання, для тренування дихального, артикуляційного та голосоутворюючого апарату, а також вправи для розвитку дрібної моторики та гри зі співом, координації співу з рухом [1; 3; 6]

Слухання музики (сприйняття) використовується для релаксації, для активізації та розвитку слухової уваги, розвитку волевових характеристик характеру. Музично-ритмічні рухи припускають вправи, гри зі співом і словом, інструментальні ігри у розвиток уваги, пам'яті, орієнтування у просторі, почуття ритму, тощо.

Гра на музичних інструментах сприяє розвитку почуття ритму та дрібної моторики. Працюючи з дітьми з порушенням мовлення, треба частіше використовувати різноманітний матеріал на заняттях з логоритміки та музичних занять. Це і ігри зі словом, і ігри зі співом, музично-дидактичні ігри, а так само ігри, танці та вправи для розвитку різних груп м'язів, насамперед для рук, дрібної моторики. Що розвивають увагу, пам'ять, регулюють м'язовий тонус. Система логоритмічних занять передбачає:

- обов'язковість повторення сформованих рухових навичок; облік вікових та індивідуальних особливостей дітей з мовленнєвою патологією;
- поступове підвищення вимог до дітей (ускладнення рухових, музичних та словесних завдань);
- всебічний вплив на особистість дитини (діючи як неспецифічна терапія, логоритмічні засоби дозволяють коригувати власну мовленнєву патологію та супутні порушення).

Висновки. Логоритмічні заняття мають широкі можливості для розвитку слухо-рухових зв'язків, оскільки в їхньому змісті використовується

не тільки словесна, а й значуща для віку емоційна регуляція рухів та дій, що забезпечується музичним супроводом. Тема, що задається музикою ритм, а також емоційна включеність дитини дозволяє спочатку досягти загальної коректності рухів, автоматизувати їх, а потім домагатися усвідомленості кінетичного та кінестетичного контролю. За твердженням М. Зеємана, музичні елементи мовлення функціонально рухливі та закладені головним. У емоційних засадах промови, це важливіша функція, ніж вимовою, тому музична будова слова для дитини, яка починає говорити, має більше значення, ніж фонетична будова. Коли дитина ще не може правильно розчленувати слово, вона схоплює її музичний склад і наслідує хоч і спотворено, але музично правильно.

Таким чином, під час проведення логоритмічних занять у дітей спостерігається позитивна динаміка в роботі дихальної, сенсорної, мовленнєво-рухової, серцево-судинної систем, а також відбувається виховання емоційно-вольових якостей особистості. Різноманітний музичний, мовленнєвий, руховий, ігровий матеріал, атрибути, сюжетно-рольові ігри, що використовуються на заняттях, створюють систему психолого-педагогічних умов, що забезпечують успішний розвиток психомоторики дитини.

Список використаних джерел:

1. Бегас Л.Д. Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / Л.Д. Бегас; НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2016. 16 с.
2. Богрова Х. Б. Психологічні особливості розвитку просодичного компонента мовлення дітей дошкільного віку засобами вокалотерапії: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Богрова Христина Борисівна; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2017. 24 с.
3. Григор'єва О. Є. Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ / О.Є. Григор'єва // *Логопед.* 2017. №3. С.8-14.
4. Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення / В. І. Галущенко // *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т./ за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова.* – Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2016. – Т.1. – 452 с.
5. Логоритміка як інструмент в роботі з дітьми із порушеннями мовлення дошкільного віку // *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* Корекційна педагогіка і психологія / за ред. Н.С. Гаврилової. Вип. 11 / Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2020. С.26-32.
6. Дубич М.В. Розвиток пізнавальних та творчих здібностей дошкільників із вадами мовлення та порушенням психічного розвитку засобами орігамі-мозаїки / М. В. Дубич // *Логопед.* 2017. №11. С.11-20.